

vedno na strani, vse dela na tem obširnem zemljišu najbolj znane, je to, kar je o mahu povedal, res zelo važno. Začel je popis z letom 1829, ko se je mah vpervič obdelavati začel, in ga je končal z lanskim letom. Predolgo bi bilo tu vse ponavljati, kar je gosp. Podkrajšek nam povedal. Našim bravcom bo gotovo najimenitnejše slišati, kakošna je sedaj ta zemlja, kjer je nekdanje le močirje bilo, in koliko rodi danes tisti svet, ki pred letom 1829 ni nič rodil?

Da se je močirni svet na suho djal, in da so gospodarji od vseh strani mogli do svojih delov, je bilo dela in truda brez konca in kraja treba. Ni se tedaj čuditi, da stroški za razne velike in male ceste, ki so se narediti mogle, in za velike in male grabne, ki so se rezati mogli, od leta 1829 do 1858 znašajo 312,689 gold., ker večjih cest je narejenih dosihmal 23,388 sežnjev, štridonov 48,608 sež., velikih in manjših kanalov 64,920 sež., grabnov 430,149 sežnjev. Če se prištejejo vsemu temu še drugi stroški za mostove i. t. d., pride znesek od 359,047 fl. na dan, katerih je dosihmal treba bilo, da se je dognalo vse to.

Kaj pa nese sedaj ta kapital, katerega je bilo potreba za osušenje močirja? Tudi to je od leta do leta prerajtal gosp. Podkrajšek in nam povedal, da brez tega, kar se je za kurjavo iz šote skupilo, je mah v žitu, krompirju, fižolu, mervi in drugih sadežih od leta 1829 do 1858 donesl 1 milijon in 142,686 gold., ker vsako leto počez donaša obdelani mah okoli 67,000 gold. Že v letu 1841 so pridelali reži 16,697 vagánov, ječmena 1240, ovsa 11,333, ajde 11,501, krompirja 9610, fižola 5625, prosa 118 itd.; merve in otave se pridelala na leto za kakih 10,000 fl. vrednosti. Kolika še večja nadloga bi bila lani za živino bila, ako bi ne bili imeli merve iz ljubljanskega mahú, ktero so kupovali celó Gorenci blizu Triglava!

Hvala gré gosp. Podkrajšek-u, da nam je 29letno zgodovino ljubljanskega mahú tako lepo popisal.

Za njim je nastopil gosp. Andrej Malič, odbornik kmetijske družbe, in oziraje se na veliko hvalo, ki se poslednje leta na Nemškem poje volčjemu bobu (Lupine), je priporočil to zeliše tudi za poskušnjo našim gospodarjem in povedal, da je družba naša 20 funtov tega semena po prijaznosti česke gospodarske družbe prejela in ga letos vsejala, in tudi gosp. predsednik Terpine ga je vsejal. Ker je bilo v „Novicah“ lani o volčjem bobu veliko povedanega in se ono ujema s tem, kar je gosp. Malič nam povedal, zavernemo svoje bravce na lanske liste, in jim danes o tem le še to rečemo, da jim bomo ob svojem času tudi domače skušnje zvesto oznanili.

(Dalje sledi.)

Kakšno leto bomo imeli letos?

Ne da bi hotel biti vremenski prerok; povém le, kar se more posneti iz nekterih prikazkov, ki jih nahajamo v naravi. Po teh prikazkih menim, da bomo imeli letos zelo toplo, če ne prav vroče leto.

Nek angležki zvezdogled terdi, da na Angležkem bo letošnje leto tako vroče, kakoršnega ne pomne noben človek; živini na spašnikih bo vročina tako hudo dela, da svetuje, naj bi ji gospodarji napravili sèm ter tjà stréh v zavetje. Tudi na Nemškem mislijo, da bo poletje zelo vroče. Pri nas utegne tudi taka biti; praznik sv. Rešnjega telesa se je začel s hudo soparco. In od več strani slišimo, da že zelo zgodaj letos toča bije.

Če bo pa res, kar prerokujejo od velike vročine letošnje, kaj naj nam to pomaga?

To, da se kar je moč varujemo škode, ktera rada pride z vročino.

Star pregovor je:

Ako je leto silno vroče,
Dá rado grom in mnogo toče.

Ako se je tedaj bati, da bo večkrat strela udarila v pohištva, dajmo jih zavarovati (asekurirati), da se ne bomo kèsali prepozno. Kdor še ni asekuriral svojega pohištva, pa tudi drugega blaga, zvé lahko pri kakem svojem sosedu, kje so take asekuracije; graško priporočajo „Novice“ vsako leto in so jo priporočile tudi letos v 12. listu.

To je prvo.

Drugo je, da bi zavarovali tudi poljske pridelke pred škodo toče; v Terstu so tudi za to asekuracije.

Naj bi to oboje resno prevdarili naši gospodarji po vseh slovenskih deželah!

Napáke slovenskega pisanja.

Spisal Fr. Levstik.

(Dalje.)

Na pol zložene besede, to je, ktere so le samo v nekterih sklonih sestavljenke, v nekterih pa ne. Semkaj spadajo:

a) Zloženske s čislom: „pol.“ Stari Slovenci so djali: „polunoštije, polunošt“*) = mitternacht; tako sestavlja časi nekoliko drugih narečij še zdaj. Pri nas pa čislo: „pol“ k sebi jemlje ime v rodivniku; zatoraj take besede v našem narečju prav za prav tudi nimajo imenovavnika. Nemec pravi: „es ist mittag, mitternacht“; a mi: „poldne, polnoči je“, tudi: „poldan (gorenski), polnoč je“; v rodivniku: „do poldne, (poldneva), do polnoči“, tudi: „dopoldan“ (gorenski) v pomenu: vormittag; v dajavniku: „proti poldnu, poldnevu, polnoči“; v mestniku: „o poldne, polnoči“ (prav za prav: „o polidne, o poli noči“), tudi: „o poldan“ (gor.); v storivniku: „pred poldnem, poldnevom, polnočjo.“ Ravno tako se rabi: „pol leta, pol mesca“ (ne: „polomesec!“); še celó: „pol hleba, pol vedra“ i. t. d.; primeri izgled: „s pol hlebom ne prebom.“

Vidili smo, da v slovenskem beseda: „pol“ ne jemlje veznice, da se tudi ne sklanja;**) ampak sklanja se le ime, posebno v dajavniku in storivniku, in samo takrat je vsa beseda gotova sestava. Tu pa ne bodi rečeno, da pisar naj vselej tenko gleda in tehta, kdaj bo pisal: „polnoči, poldne“ vsako besedo posebej, kdaj obe za eno; tu se ta reč le razlaga, kako je prav za prav. — Sliši se celó: „poldne, poldneta“, kar pa ni, da bi se posnemalo; vendar se učimo tudi iz tega, da čislo: „pol“ ne jemlje veznice: „o“, ki so jo začeli, menda po nevednosti, v pisanju neslovanski rabiti, kakor kaže. najprvo Čehi, ki imajo mnogo tacihi sestav, na pr. „polobnažený“ = halbnackt, „poloblý“ = halbrund itd.; pa vendar govoré tudi še staro besedo: „polu“ na pr. „poloubatr“ = halbbuder (stiefbruder), „poloubota“ = halbstiefel, „poloukruh“ = halbkreis; nektare delajo celó brez veznice, kakor: „polhubek“ = halber mund. Čehi so posnemali Rusi, pa le redko redko, na pr. „poloumje.“ Stara in tudi nova slovensčina, dalje polsko narečje, ako je Linde***) porok, in tudi serbsko narodno slovstvo nikoli nima neslovanske veznice: „o.“

Mi v nekterih namerah še drugače govorimo, na priliko „pol od pol hleba“ = 1/4 laib (Lašč.); „po poli sestra“ itd.

Čeravno: „poldne, polnoči, pol leta“ itd. prav za prav niso skozi in skozi sestave, vendar se jemljó v stalo sestavam, še le iz njih narejenim, na pr. „dopoldanji, polnočni“; zato je prav zložena beseda: „polletje“ = halbjahr.

*) „Polu“ je stari rodivnik.

Pis.

**) „Pol“ je v naših sestavah dostikrat prav za prav stari mestnik: „poli“, ki ga sèm ter tjà še rabimo, kakor: „o poli ene“ itd.

Pis.

***)) Imel sem pred sabo natis iz leta 1811.

Pis.